

МІЖНАРОДНЕ КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО

УДК 343.359.3:502.74(477+438)

DR. MAŁGORZATA CHACKIEWICZ,

doktor nauk humanistycznych z zakresu socjologii, wykładowca Wyższej Szkoły Prawa i Administracji Przemysł – Rzeszów, Katedra Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Administracja Celno-Skarbowa

ZJAWISKO PRZEMYTU GINĄCYCH GATUNKÓW FAUNY NA PRZEJŚCIACH GRANICZNYCH POMIĘDZY POLSKĄ A UKRAINĄ

Streszczenie. W artykule analizuje możliwości przemytu zagrożonych fauny przez przejścia graniczne między Polską a Ukrainą. Chronologia ujawnia przystąpienie UE do różnych instrumentów międzynarodowych dotyczących ochrony i zakazu przemytu zagrożonych gatunków flory i fauny. Wyślany definicja “przemytu roślin i zwierząt”, podkreśla przypadkach przemytu roślin i zwierząt na punktach kontrolnych w Przemysłu podczas dwuletniego okresu 1999–2014. W artykule przedstawiono dane na temat głównych rodzajów przemytu roślin i zwierząt.

Słowa kluczowe: przemyt, punkty kontrolne, zagrożonych gatunków, flory, fauny.

Inscenizacja problemu. Wschodnia granica Polski sąsiadująca z Ukrainą, Białorusią i Federacją Rosyjską jest jednocześnie zewnętrzną granicą Unii Europejskiej, na której usytuowane są przejścia drogowe i kolejowe. Autorka swoje rozważania skoncentrowała na odcinku granicy łączącym Polskę i Ukrainę. Znajduje się tam czternaście przejść granicznych – osiem drogowych oraz sześć kolejowych.

Przejścia drogowe z Ukrainą to: Budomierz – Hruszów, Dołhobyczów – Uhrynów, Dorohusk – Jagodzin, Hrebenne – Rawa Ruska, Korczowa – Krakowiec, Krościenko – Smolnica, Medyka – Szeginie i Zosin – Uściług.

Przejścia kolejowe to: Dorohusk – Jagodzin, Hrebenne – Rawa Ruska, Hrubieszów – Włodzimierz Wołyński, Krościenko – Chyrów, Przemysł – Mościska, Werchrata – Rawa Ruska.

Celem artykułu jest rozważenie przemyt zagrożonych gatunków fauny przez przejścia graniczne między Polską a Ukrainą.

Podsumowanie materiału podstawowego. Po akcesji Polski do Unii Europejskiej oraz układu Schengen nastąpiła znacząca zmiana zasad obsługi ruchu granicznego, jak również zadań wykonywanych przez służby graniczne. Działania kontrolne polegające na tradycyjnym sposobie kontroli podróźnych i pojazdów na przejściu granicznym i patrolowaniu obszarów wzdłuż linii granicy zostały rozszerzone o kompetencje dotyczące działań prewencyjnych, rozpoznawczych i kontrolnych wykonywanych na terenie kraju [14, s. 27].

Przepisy prawne dotyczące przywozu i wywozu ginących gatunków roślin i zwierząt reguluje Konwencja Waszyngtońska CITES (*Convention on International Trade In Endangered Species of Wild Fauna and Flora*) [10].

Konwencja o Międzynarodowym Handlu Dzikimi Zwierzętami i Roślinami Gatunków Zagrożonych Wyginięciem jest międzynarodową umową, która została podpisana w Waszyngtonie w dniu 3 marca 1973 r. Postanowienia Konwencji weszły w życie 1 lipca 1975 r. Rzeczpospolita Polska ratyfikowała przystąpienie do Konwencji 12 grudnia 1989 r. Weszła w życie w Polsce 12 marca 1990 r. Natomiast Ukraina ratyfikowała przystąpienie do Konwencji w dniu 30 grudnia 1999 r. a weszła w życie 29 marca 2000 r. Do sierpnia 2014 r. 180 krajów ratyfikowało przepisy Konwencji Waszyngtońskiej [7].

Następnie Sekretariat Konwencji CITES zaprosił Unię Europejską jako 181 Stronę CITES. Unia Europejska jest organizacją regionalnej integracji gospodarczej (ROIG) z 28 państw członkowskich: Austria, Belgia, Bułgaria, Chorwacja, Cypr, Czechy, Dania, Estonia, Finlandia, Francja, Niemcy, Grecja, Węgry, Irlandia, Włochy, Łotwa, Litwa, Luksemburg, Malta, Holandia, Polska, Portugalia, Rumunia, Słowacja, Słowenia, Hiszpania, Szwecja i Zjednoczone Królestwo Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej. Unia Europejska staje się pierwszym ROIG do przystąpienia do Konwencji od dnia wejścia w życie poprawki do tekstu Gaborone Konwencji w dniu 29 listopada 2013. Ta poprawka pozwala na wejście w poczet członków ROIG, utworzona jest przez suwerenne państwa, które posiadają kompetencje w zakresie negocjowania, zawierania i realizacji umów w sprawach przekazanych im przez państwa członkowskie i objętych Konwencją, do przystąpienia. Konwencja weszła w życie w stosunku do Unii Europejskiej w dniu 8 lipca 2015 r [9]. Regulacje w zakresie CITES obejmują zróżnicowaną ochroną około 34 000 gatunków zwierząt i roślin.

Jednym ze zjawisk występujących w obszarze przygranicznym jest przestępczość transgraniczna związana jest z przemytem ginących gatunków fauny. Służby odpowiedzialne za zwalczanie tego zjawiska to m.in. Służba Celna, Straż Graniczna, Graniczni Lekarze Weterynarii oraz Policja.

Autorka podała definicję opracowaną przez siebie po dogłębnej analizie problemu "Przemytem roślin i zwierząt oraz ich części zwanymi dalej okazami jest:

- przewóz okazów przez nie wyznaczone do tego celu przejścia graniczne;

- przewóz okazów przez wyznaczone przejścia graniczne, ale nie zgłoszenie ich do kontroli celnej, oraz brak wymaganych dokumentów;
- przedstawienie do kontroli celnej fałszywych lub sfałszowanych dokumentów;
- przedstawienie do kontroli celnej dokumentów zgodnych z obowiązującymi przepisami ale wydanych dla innego okazu;
- przewóz większej ilości okazów niż wskazano w dokumentach;
- przewóz innych okazów niż zgłoszone do odprawy celnej na które zostały wydane wymagane dokumenty;
- przewóz okazów w ilości przekraczającej prawnie określone normy” [2, s. 444].

Skalę problemu przemytu okazów CITES przedstawiają statystyki prowadzone przez Służbę Celną dotyczące zatrzymanych okazów CITES w latach 1998–2013, publikowane na stronie Internetowej Ministerstwa Finansów [8].

Wynika z nich że funkcjonariusze celni z Izby Celnej w Przemysłu i Białej Podlaskiej na przejściach granicznych z Ukrainą ujawnili m.in. następujące okazy CITES:

- 1999 r. 120 szt. żywych żółwi mauretańskich (*Testudo graeca*) przywiezionych z Ukrainy, skóra z czaszką z niedźwiedzia brunatnego (*Ursus arctos*);
- 2000 r. żywe żółwie stepowe (*Testudo horsfieldii*) – 168 szt., żywa papuga Żako (*Psittacus erithacus*) – 1 szt., Żółwie stepowe (*Testudo horsfieldii*) – 86, rafotwórcze korale kamienne (*Scleractinia spp.*) – 4szt.;
- 2001 r. 2 skóry niedźwiedzia brunatnego (*Ursus arctos*), 2 kły słonia afrykańskiego (*Loxodonta africana*), Ikrę jesiotrowatych (*Acipenseridae spp.*) – 4 kg, wyprawioną skórę niedźwiedzia polarnego (*Ursidae spp.*), muszle ślimaka morskiego skrzydelnika olbrzymiego (*Strombus gigas*), fragment przedniej łapy niedźwiedzia brunatnego (*Ursus arctos*);
- 2002 r. Ikrę jesiotrowatych (*Acipenseridae spp.*) – 9 kg, żywe żółwie stepowe (*Testudo horsfieldii*) – 125 szt., wyprawioną głowę wilka (*Canis lupus*), żywą papugę Żako (*Psittacus erythacus*) – 1 szt., 2 rozelle białolice (*Platycercus eximius*), Papugę czerwonoczelną (*Cyanoramphus novaezelandiae*), Świergotkę seledynową (*Psephotus hameatonotus*), 4 Pytony zielone (*Morelia viridis*), 31 żółwi egipskich (*Testudo kleinmanni*), 1113 żółwi stepowych (*Testudo horsfieldii*) – 1,13 kg Ikry jesiotrowatych (*Acipenseridae spp.*);
- 2003 r. Ikra bielegi (*Huso huso*) – 38,9 kg, żywego pytona tygrysięgo (*Python molurus*), 7 skór z Niedźwiedzia brunatnego (*Ursus arctos*), 4 rysia (*Felis lynx*), Ikra z ryb jesiotrowatych (*Acipenseridae spp.*) – 181,1 kg, skóry z wilka (*Canis lupus*) – 2 szt. spreparowana skóra wilka (*Canis lupus*) – 1 szt., spreparowany żółw zielony (*Chelonia Midas*);
- 2004 r. spreparowanego jastrzębia (*Accipiter gentilis*), 404 szt. żywych żółwi stepowych (*Testudo horsfieldii*);
- 2009 r. żywe pijawki lekarskie (*Hirudo medicinalis*) – 800 szt., żywe żółwie stepowe (*Testudo horsfieldii*) – 185 szt., wypchanego jastrzębia (*Accipiter gentili*), wapienne szkielety koralowców rafotwórczych (*Scleractinia spp.*), spreparowany

okaz myszolowa zwyczajnego (*Buteo buteo*), spreparowany wąż w zalewie – połów piskator (*Xenochrophis piscator*);

– 2011 r. deski mahoniowe (*Swietenia spp.*) 170 szt. 2 m³ kierunek tranzyt z Ekwadoru na Ukrainę, żywe żółwie lądowe (*Testudinidae spp.*), skrytoszyjne (*Cuora spp.*) – 5 szt., Wyroby galanteryjne ze skór pytonów (*Pythonidae spp.*) – 102 szt. tranzyt z Panamy na Ukrainę, skórę i czaszkę z niedźwiedzia brunatnego (*Ursus arctos*), TCM – preparaty w tubkach 75ml. zawierające pochodne: tłuszcz niedźwiedzia (*Ursidae spp.*) – 525 szt., żółci niedźwiedzia (*Ursidae spp.*) – 350 szt., pochodne pijawki lekarskiej (*Hirudo medicinalis*) – 2100 szt., TCM – tłuszcz z niedźwiedzia brunatnego (*Ursus arctos* – 750 ml.), skóra z wilka (*Canis lupus*);

– 2012 r. wypchany jastrząb (*Accipiter gentili*), Sadło z niedźwiedzia brunatnego (*Ursus arctos*) – 10 butelek łącznie 2,5 kg., preparat zawierający pochodne hoodii (*Hoodia spp.*) – 4szt., żywe żółwie stepowe (*Testudo horsfieldii*) – 197 szt., wapienny szkielet koralowców rafotwórczych (*Scleractinia spp.*), wapienne szkielety organiczników (*Tubiporidae spp.*), wypchane krokodyle krótkopyskie (*Osteolaemus tetra spis*) – 2 szt.;

– 2013 r. na przejściu drogowym w Korczowej udaremnilo przemyt prawie 7 tysięcy pijawek, które nielegalnie próbowano wwieźć na teren Polski z Ukrainy To największy w historii Polski przemyt pijawek. Zatrzymane okazy zostały następnie przewiezione do Ogrodu Zoologicznego w Zamościu [6];

– 2014 r. balsam do nóg zawierających pochodne pijawek lekarskich (*Hirudo medicinalis*) – 77 szt., spreparowanego bielika (*Haliaeetus albicilla*), spreparowany okaz pawiana zielonego (*Papio cynocephalus*), krem zawierający pochodne żółci niedźwiedzia (*Ursidae spp.*) – 70 szt., papugi Kakadu biała (*Cacatua alba*) – 2 szt., Kakadu różowa (*Eolophus roseicapilla*) – 2 szt., spreparowany okaz kaniuka zwyczajnego (*Elanus caeruleus*), żywe pijawki lekarskie (*Hirudo medicinalis*) – 1036 szt., spreparowane okazy motyli (*Troides spp.*) – 9 szt., (*Ornithoptera spp.*) – 3 szt., (*Trogonoptera spp.*) – 2 szt.), spreparowany okaz żbika (*Felis sylvestris*), kapsułki zawierające pochodne pławikoników morskich (*Hippocampus spp.*) – 500 szt., Karapaks żółwia zielonego (*Chelonia mydas*), Rostrum ryby piły (*Pristidae spp.*), wyroby wykonane ze skór węży dusicieli (*Boidae spp.*) – 7 szt., wyroby wykonane ze skór krokodylowatych (*Crocodylia spp.*) – 7 szt., tabletki zawierające pochodne pławikonika morskiego (*Hippocampus spp.*) – 200 szt., tłuszcz z niedźwiedzia (*Ursidae spp.*) – poj 205 ml – 3szt. [12].

Zatrzymania na granicy polsko-ukraińskiej w 2014 r. stanowią ponad 26% wszystkich zatrzymań w Polsce. Okazy Tradycyjnej Medycyny Chińskiej (TMC) stanowią ponad 50% zatrzymań.

Łącznie w Polsce w 2014 r. dokonano – 88 zatrzymań zatrzymanych okazów było 3 303 w tym:

- 1 043 żywych okazów zwierząt;
- 153 żywych okazów roślin (*Cactaceae spp.*);
- 2 040 okazów medykamentów medycyny azjatyckiej (TMC);
- 1 szt. kości słoniowej (*Elephantidae spp.*);

- 44,2 kg koralowców rafotwórczych (*Scleractinia spp.*);
- 5,9 kg okazów kawioru (*Acipenseriformes spp.*).

Z przedstawionych powyżej danych wynika m. in., że istnieje wielka różnorodność postaci, pod którymi są przemycane ginące gatunki zwierząt. Chcąc dokonać pewnego uporządkowania form przemytu, można je pogrupować następująco:

- żywe zwierzęta;
- spreparowane zwierzęta;
- części zwierząt (skóry, czaszki, rogi, kły, muszle, kawior);
- wyroby wykonane z części zwierząt lub zawierające elementy pochodzące ze zwierząt (torebki, buty, futra, biżuteria);
- substancje i leki zawierające przetworzone lub nieprzetworzone fragmenty roślin lub zwierząt (tzn. medycyna orientalna) [11, s. 60].

Zgodnie z art. 128 Ustawy o ochronie przyrody stanowiącym co następuje [15]:
“Kto:

1) bez dokumentu wymaganego na podstawie przepisów, o których mowa w art. 61 ust. 1, lub wbrew jego warunkom przewozi przez granicę Unii Europejskiej okaz gatunku podlegającego ochronie na podstawie przepisów, o których mowa w art. 61 ust. 1;

2) narusza przepisy prawa Unii Europejskiej dotyczące ochrony gatunków dziko żyjących zwierząt i roślin w zakresie regulacji obrotu nimi poprzez:

- a) nieprzedkładanie zgłoszenia importowego;
- b) Używanie okazów określonych gatunków w innym celu niż wskazany w zezwoleniu importowym;
- c) korzystanie w sposób nieuprawniony ze zwolnień od nakazów przy dokonywaniu obrotu sztucznie rozmnożonymi roślinami;
- d) oferowanie zbycia lub nabycia, nabywanie lub pozyskiwanie, używanie lub wystawianie publicznie w celach zarobkowych, zbywanie, przetrzymywanie lub przewożenie w celu zbycia okazów określonych gatunków roślin lub zwierząt;
- e) używanie zezwolenia albo świadectwa dla okazu innego niż ten, dla którego było ono wydane;
- f) składanie wniosku o wydanie zezwolenia importowego, eksportowego, reeksportowego, lub świadectwa bez poinformowania o wcześniejszym odrzuceniu wniosku podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5”.

Z danych opublikowanych przez TRAFFIC dotyczące legalnego przemieszczania okazu CITES w tym wypadku kawioru wynika, że w latach 1998–2006 największymi na świecie eksporterami kawioru były następujące kraje: Iran – 438 ton; Russian Federation – 138 ton; Kazakhstan – 95 ton; Azerbaijan – 35 ton; China – 29 ton; Romania – 26 ton.

Natomiast największymi na świecie importerami kawioru były: Wszystkie państwa członkowskie UE – 619 ton; Germany – 233 ton; France – 231 ton; USA – 292 ton; Switzerland – 149 ton; Japan – 132 ton [1, s. 1].

Została opracowana Internetowa Baza Danych UE – TWIX, która jest dostępna wyłącznie dla urzędników z 27 państw UE. Wykorzystywana jest do walki

z przestępczości dotyczącą handlu flory i fauny. Z danych w niej umieszczonych wynika, że ponad 7 ton nielegalnie wprowadzonego kawioru do obrotu zostało zatrzymane przez europejskie służby. Natomiast rzeczywista wartość nielegalnie wprowadzanego kawioru może być o wiele większa. Nielegalny handel kawiorom jest szczególnie trudny do oszacowania na jednolitym rynku UE, gdzie kawior, który został sprowadzony w jednym kraju następnie może być przewożony do innych krajów UE. W związku z tym współpraca oraz wymiana informacji jest szczególnie ważna, nie tylko pomiędzy państwami członkowskimi UE, ale także w krajach ościennych i eksportujących.

Kolejne okazy CITES bardzo często przemycają to wyroby tradycyjnej medycyny azjatyckiej (TMC) w wielu przypadkach mamy do czynienia z mieszankami materiału biologicznego pochodzącego od różnych gatunków zwierząt zagrożonych wyginięciem. Dodatkowym utrudnieniem w identyfikacji DNA zwierzęcego, oprócz wymieszania DNA jednego gatunku z drugim, jest także zdegradowanie materiału biologicznego. Autorom S.S. Tobe i A. Linacre (2011) udało się rozwiązać problemy identyfikacji gatunkowej zwierząt w mieszankach medycyny azjatyckiej przez opracowanie specjalistycznego testu [13]. Test ten jest przeznaczony dla takich gatunków zwierząt, jak: nosorożec, tygrys, niedźwiedź, lampart, łuskowiec, piżmowiec, a także wielu innych niezagrożonych wyginięciem ssaków, które często są podstawiane zamiast droższych produktów pozyskiwanych z gatunków chronionych [3, s. 33].

Substancje pochodzące od najczęściej spotykanych ginących gatunków zwierząt występujących w lekach medycyny azjatyckiej oraz ich wykorzystanie [3]:

The most common endangered species which are ingredients of traditional Asian medicine

GATUNEK	NAZWA SPECYFIKU	WYKORZYSTANIE
1. Piżmowiec (<i>Moschus moschiferus</i>)	SHE XIANG	Piżmo tych zwierząt wykorzystywane jest do wyrobu perfum, ale zabijane są też całe okazy
2. Lampart (<i>Panthera pardus</i>)	NU BAO JIAONANG (GU)	Sproszkowane części ciała, pazury, mięso, szkielet, z którego wyrabia się wino, plastry
3. Suhak (<i>Saiga tatarica</i>)	LING YANG JI AO	Sproszkowane rogi
4. Pławikoniki (koniki morskie) (<i>Hippocampus</i>)	HAI MA	Sproszkowane lub całe okazy
5. Niedźwiedź brunatny (<i>Ursidae</i>)	XIONG (DAN)	Woreczki żółciowe, tłuszcz
6. Żółw (<i>Mauremys reevesii</i>)	GUI BAN	Plastry (brzuszną część pancerza) przerabia się na klej
7. Łuskowce (<i>Pholidota</i>)		Łuski

Przykłady udaremnionych przypadków przemytu okazów CITES na polsko-ukraińskich przejściach granicznych.

Na przejściu granicznym w Hrebennem w listopadzie 2011r. Służba Celna przechwyciła 750 kg żywej rafy koralowej. To największe dotychczas tego typu wykrycie na terenie Polski. Fragmenty żywej rafy koralowej (żywa skała) ze znajdującymi się na niej innymi gatunkami organizmów morskich, owinięte były mokrymi gazetami i zapakowane bez powietrza w worki foliowe, a następnie w kartonowe pudła zabezpieczone od środka styropianem. W sumie zatrzymano

30 takich pudełek w dwunastu samochodach osobowych. Rafa została przewieziona do gdyńskiego oceanarium gdzie przechodzi kwarantannę w specjalnym zbiorniku pod okiem specjalistów. Jak ustalono ładunek koralowców trafił do Europy prawdopodobnie z Indonezji, następnie do Polski przyjechał z Niemiec. Ukraińscy kierowcy nie dysponowali odpowiednimi dokumentami na przewóz koralowców, które są gatunkami zagrożonymi wyginięciem objętymi ochroną gatunkową na mocy Konwencji Waszyngtońskiej CITES. Koralowce mogły zostać zamówione przez zamożnego obywatela Ukrainy. Wskazuje na to choćby kierunek, w którym transportowano ładunek. Żywe fragmenty rafy koralowej stosunkowo rzadko są przemywane, natomiast bardzo często, Służba Celna odnotowuje przypadki nielegalnego przywozu martwych koralowców, jako nielegalnych pamiątek z egzotycznej podróży [5].

Kolejnym przykładem jest zatrzymanie na przejściu granicznym w Dorohusku w lutym 2013r. ponad pół tony koralowców rafotwórczych. Koralowce próbowano przemyścić wśród innych towarów przewożonych w tranzycie z Chin na Ukrainę. Jak wynikało z dokumentów przewozowych, w ciężarówce, znajdowały się m.in. kosmetyki, przedmioty medyczne, akcesoria do szycia, biżuteria, sztuczne kwiaty, galanteria skórzana, meble, elementy elektroniczne itp. – w sumie ponad 20 ton towarów. Pośród zgłoszonego towaru funkcjonariusze celni znaleźli 120 worków, w których wśród skamieniałych elementów rafy koralowej ukryte były koralowce. Łącznie funkcjonariusze Służby Celnej zatrzymali 556 kg szkieletów koralowców rafotwórczych z rzędu *Scleractinia*. Są to różnej wielkości okazy. Najcięższy waży ok. 34 kg, najlżejszy – 15 dkg. Największy ma wymiary 44×36×25 cm. Warunki przewozu niestety odbiły się niekorzystanie na stanie tych pięknych fragmentów rafy koralowej – wiele elementów koralowców uległo odłamaniu lub skruszeniu.

Przesłuchany przez celników kierowca ciężarówki (obywatel Ukrainy) nie przyznał się do próby przemytu i nie dysponował też odpowiednimi dokumentami CITES na przewóz koralowców [5].

Następny przykład zatrzymania okazów CITES dotyczy oddziału wewnętrznego z **Chełma. Telefony komórkowe wykończone skórą krokodyla objętego ochroną gatunkową. Ekskluzywna przesyłka była** wysłana przez firmę holenderską a **miała trafić na Ukrainę**. Podejrzenia funkcjonariuszy wzbudziła jednak wysoka wartość tej przesyłki. Było to siedem telefonów komórkowych wycenionych na ponad 1 tys. euro za sztukę. Celnicy postanowili dokładniej przyjrzeć się niezwykle wartościowym komórkom. Towar rzeczywiście wyglądał na ekskluzywny. Każdy z telefonów znajdował się w ozdobnej drewnianej szkatułce, mieszczącej też akcesoria. Telefony wykonane były ze stali, natomiast w tylnej części wykończone zostały skórą krokodyla. Jak ustalili funkcjonariusze, producent telefonów znany jest z tworzenia sprzętu przeznaczonego dla najbardziej wymagających klientów. Telefon na życzenie zamawiającego jest specjalnie dla niego personalizowany, w tym poprzez możliwość wybrania skóry z egzotycznych zwierząt, którą ma być wykończony. Niestety wszystkie rodzaje skór, jakie znajdują się w ofercie producenta, pochodzą z gatunków objętych ochroną

gatunkową na mocy międzynarodowej Konwencji Waszyngtońskiej (CITES). Również skóry umieszczone na wspomnianych siedmiu telefonach uzyskane zostały z gatunku krokodyla zagrożonego wyginięciem. Ich przewóz przez granicę wymaga odpowiedniego zezwolenia. Ponieważ wśród dołączonej do telefonów dokumentacji takiego zezwolenia nie było, celnicy zatrzymali telefony [5].

Następny przykład dotyczy żywych papug, które zostały ukryte w toalecie. Dziewięć żywych papug, w tym amazonkę kubańską i dwie amazonki żółtogłowe należące do okazów chronionych Konwencją Waszyngtońską zatrzymali przy współpracy ze Strażą Graniczną funkcjonariusze Służby Celnej na polsko-ukraińskim przejściu granicznym w Hrebennem.

Podjeżrane pakunki, w których przewożone były żywe zwierzęta wskazał w trakcie rutynowej kontroli autobusu kursowego relacji Pilzen – Kołomyja pies służbowy Straży Granicznej. Kartonowe paczki ukryte były w znajdującej się w autokarze toalecie. Znalezione przez celników papugi to objęte ochroną gatunkową dwie amazonki żółtogłowe i jedna amazonka kubańska, a także nie będące gatunkami chronionymi trzy nimfy oraz trzy papużki faliste. Ptaki przewożone były w bardzo złych warunkach. Przy ponad trzydziestostopniowym upale słońca były w prowizorycznych drucianych klatkach dodatkowo opakowanych w kartony z niewielkimi otworami. Właścicielem ptaków był obywatel Ukrainy. Mężczyzna nie posiadał żadnych dokumentów zezwalających na przewóz papug przez granicę. Jak tłumaczył funkcjonariuszom, ptaki kupił na bazarze w Czechach od nieznanego mu sprzedawcy. Miał to być prezent dla dzieci. Objęte ochroną gatunkową amazonki trafiły w ręce celników. Zostały przewiezione do Ogrodu Zoologicznego im. Stefana Milera w Zamościu, gdzie pozostaną do ostatecznego rozstrzygnięcia sprawy. Pozostałe papugi zwrócono właścicielowi, który wrócił z okazami na terytorium Polski [5].

Przemyt chronionych gatunków zwierząt występuje również w postaci wyprodukowanych z nich lekarstw. Przykładem jest 800 szt. kapsułek zawierających w swoim składzie wyciąg z chronionego pławikonika koroniastego (*Hippocampus Coronatus*). Lekarstwa zostały zatrzymane na polsko-ukraińskim przejściu granicznym w Krościenku. Nie zgłoszony do kontroli towar, bez odpowiednich zezwoleń próbował przewieźć przez granicę obywatel Ukrainy. Mężczyzna nie zgłosił ich do kontroli celnej i nie posiadał także odpowiedniego zezwolenia, na podstawie którego mógłby legalnie przewieźć kapsułki przez granicę. Podróżny tłumaczył, że przewoził je do Polski na prośbę swojego znajomego. Celnicy zabezpieczyli medykamenty do dalszego postępowania [5].

Służba Celna wykrywając nielegalny przewóz przez granicę okazów zagrożonych wyginięciem dba o to, aby żaden gatunek dzikiego zwierzęcia czy rośliny nie stał się przedmiotem niezrównoważonej eksploatacji przez handel międzynarodowy.

Handel gatunkami chronionymi na mocy Konwencji Waszyngtońskiej jest dozwolony tylko wtedy, kiedy nie przyniesie on szkody zachowaniu tych gatunków w środowisku naturalnym i tylko pod warunkiem wydania odpowiedniego zezwolenia.

Służba Celna przypomina, że nielegalny przewóz przez granicę UE a także wewnątrzspółnotowy handel okazami gatunków zagrożonych wyginięciem jest przestępstwem zagrożonym karą pozbawienia wolności od 3 miesięcy do 5 lat.

Zagrożenia wynikające z przemytu i nielegalnego handlu flory i fauny to m.in. wymieranie gatunków, degradacja środowiska naturalnego, introdukcja obcych gatunków, wykorzystanie ginących gatunków zwierząt w celach komercyjnych oraz tworzenie się zorganizowanych grup przestępczych.

Przemyt zwierząt ze względu na konieczność ukrywania ich przed kontrolującymi, przybiera niejednokrotnie wszelkie znamiona okrucieństwa. Ponieważ dla przemytników zwierzęta to towar jak każdy inny, warunki w jakich są transportowane, w wielu wypadkach są tragiczne i zagrażają ich życiu i zdrowiu.

Jednym z przykładów niehumanitarnego i okrutnego traktowania zwierząt jest przemyt żółwi oklejonych taśmą samoprzylepną lub izolacyjną, co wiąże się z pełnym unieruchomieniem kończyn i głowy. Takie bestialskie traktowanie zwierząt ma na celu nie wzbudzanie podejrzeń wśród innych podróżnych oraz wprowadzenie funkcjonariuszy celnych w błąd i uniknięcie konsekwencji w przypadku ujawnienia. Do przemytu używa się ciasnych skrytek, w których zwierzęta nie mają dostępu powietrza oraz są narażone na przegrzanie lub wyziębnienie, okaleczenie lub uduszenie. Czas jaki spędzają w takich warunkach wynosi w niektórych przypadkach kilka godzin, a nawet kilka dni.

Metody transportowania zwierząt są bardzo różne np. egzotyczne ptaki, które znaleziono podczas przeprowadzania kontroli bagażu podręcznego, miały oklejone taśmą dzioby i skrzydła lub nawet podcięte skrzydła w celu zmiany ich wyglądu. Ptaki tropikalne umieszczane były również w plastikowych butelkach po napojach a następnie wkładane pomiędzy rzeczy osobiste. Przebywanie ptaków w ciasnych butelkach bez dostępu powietrza oraz możliwości ruchu powoduje niewyobrażalne cierpienia fizyczne i stres. Efektem tego jest bardzo wysoka śmiertelność wśród przemyconych zwierząt.

Znane są przypadki przewożenia ptaków w pudełkach kartonowych, po kilka okazów w jednym pudełku. Skutkiem takiego przewozu jest uduszenie się ptaków a te, które przeżyją są tak wycieńczone, że części z nich nie udaje się uratować. Należy też wspomnieć o katastrofalnych warunkach higienicznych, które występują przy tego typu warunkach transportu. Opiswane metody przemytu zwierząt narażają na okaleczenie zwierzęta ale również stwarzają zagrożenie dla ludzi.

Wnioski. Dziś zwalczanie przestępczości wygląda zupełnie inaczej niż kiedyś. Oparte jest ono nie tylko na wysoko wykwalifikowanej kadrze, ale także na efektywnych metodach i nowoczesnym wyposażeniu. Kontrola oparta na wskazaniach analizy ryzyka oraz indywidualnym doświadczeniu funkcjonariuszy przeprowadzana jest z użyciem nowoczesnych urządzeń technicznych w oparciu o systemy informatyczne, także bezprzewodowe systemy łączności z bazami danych innych służb polskich i europejskich.

Koniecznym jest także zacieśnienie międzynarodowej współpracy w związku z ponadpaństwowym charakterem opisywanego zjawiska przemytu flory i fauny.

Bibliografia:

1. Black gold: The caviar trade in western Europe // TRAFFIC. – 2009. – October. – S. 1.
2. Chackiewicz M. Ekologiczne i społeczne aspekty przemytu ginących gatunków roślin i zwierząt / M. Chackiewicz // Monitor Prawa Celnego i Podatkowego. – Warszawa, 2008. – № 12. – S. 444.
3. Dębska M. Bieżące kierunki w kryminalistycznych badaniach dotyczących identyfikacji zwierząt należących do gatunków zagrożonych wyginięciem // Problemy kryminalistyki. – 2013. – № 280(2). – S. 33.
4. Forensic Sci. Int.: Genetic Supplement Series 3 (2011). – e232–e233.
5. [Elektroniczny zasób]. – Tryb dostępu : <http://corintia.mofnet.gov.pl/Corintia/BLI/WidokDokumentu.aspx?sekcja=aktualnosci&nr=61450>.
6. Kwitnie przemyt pijawek. Lek na chorą służbę zdrowia? [Elektroniczny zasób]. – Tryb dostępu : http://lublin.wyborcza.pl/lublin/1,48724,14826132,Kwitnie_przemyt_pijawek__Lek_na_chora_sluzbe_zdrowia_.html#ixzz3rZgN5iW9.
7. [Elektroniczny zasób]. – Tryb dostępu : <http://www.cites.org/eng/disc/parties/chronolo.php>.
8. Konwencja Waszyngtońska (CITES) chroni między innymi [Elektroniczny zasób]. – Tryb dostępu : http://www.finanse.mf.gov.pl/pl/clo/informacje-dla-osob-fizycznych/towary-objete-ograniczeniami-i-zakazami/-/asset_publisher/v3Cc/content/cites?_101_INSTANCE_v3Cc_redirect=http%3A%2F%2Fwww.finanse.mf.gov.pl%2Fpl%2Fclo%2Finformacje-dla-osob-fizycznych%2Ftowary-objete-ograniczeniami-i-zakazami%3Fp_p_id%3D101_INSTANCE_v3Cc%26p_p_lifecycle%3D0%26p_p_state%3Dnormal%26p_p_mode%3Dview%26p_p_col_id%3Dcolumn-2%26p_p_col_count%3D1&_101_INSTANCE_v3Cc_cur=0&page=4#p_p_id_101_INSTANCE_v3Cc_29.12.2015.
9. [Elektroniczny zasób]. – Tryb dostępu : https://cites.org/eng/eu_181st_party_09.09.2015.
10. Konwencja o międzynarodowym handlu dzikimi zwierzętami i roślinami gatunków zagrożonych wyginięciem z dnia 3 marca 1973 r. (Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora – CITES) // Dz. U. C 140E. – 2005. – S. 159–161.
11. Chackiewicz M. CITES a międzynarodowy obrót towarowy / M. Chackiewicz // WSciL. – Warszawa, 2013. – S. 60.
12. Statystyki Służby Celnej za 2014 r.
13. Tobe S.S. A new assay for identifying endangered species in Traditional East Asian Medicine / S.S. Tobe, A. Linacre [Elektroniczny zasób]. – Tryb dostępu : https://www.researchgate.net/profile/Shanan_Tobe/publications.
14. Truchan J.R. Jednostki specjalne Policji i Straży Granicznej w ochronie Wschodniej granicy Polski / J.R. Truchan. – Szczytno, 2014. – 27 s.
15. Ustawa o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 r. // Dz. U. z 2004. – № 92. – Poz. 880.

Хацкевіч Малгожата. Контрабанда зникаючих видів фауни через пункти пропуску між Польщею та Україною

Анотація. У статті проаналізовано особливості контрабанди зникаючих видів фауни через пункти пропуску між Польщею та Україною. Розкрито хронологію приєднання Європейського Союзу до різних міжнародних актів щодо охорони й заборони контрабанди зникаючих видів флори та фауни. Подано визначення поняття «контрабанда рослин і тварин», висвітлено випадки контрабанди рослин та тварин на пунктах пропуску в Перемішлі впродовж 1999–2014 рр. У статті узагальнюються дані щодо основних видів контрабанди рослин і тварин.

Ключові слова: контрабанда, пункти пропуску, зникаючі види, флора, фауна.

Chackiewicz Malgorzata. Smuggling of endangered species of fauna through the checkpoints between Poland and Ukraine

Summary. In the article, smuggling peculiarities of endangered species of fauna through border crossing points between Poland and Ukraine have been analyzed. The article highlights the chronology of European Union accession to various International Acts on protection and prohibition of smuggling of endangered species of flora and fauna. The author presents a definition of “plants and animals smuggling”, highlights cases of plants and animals smuggling at checkpoints in Przemysl during 1999–2014. She also draws reader’s attention to the statistics of smuggling of rare animals in Poland i. e. in 2014, 26 percent of smuggled animals was recorded on the Polish-Ukrainian border crossings. The paper summarizes the data on the main types of plants and animals smuggling. The most common are the animals used in Chinese and Asian medicine as well exotic plants and animals. Legal medicines (pills, ointments, gels) containing ingredients derived from rare and endangered animals and plants constitute a separate group of smuggled goods. All these data were provided by various international organizations that monitor cases of smuggling of rare and endangered species of flora and fauna.

Key words: smuggling, checkpoints, endangered species, flora, fauna.